

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

“__” _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТУРИСТИЧНІ РИНКИ УКРАЇНИ»

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
освітня програма	«Туризм»
вид дисципліни	за вибором
факультет	міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2019/ 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету
міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
“ ____ ” _____ 2019 року, протокол № ____

Розробник програми: _____ канд. екон. наук, доцент Довгаль Г. В.

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та
країнознавства
Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 2019 р.

Завідувач кафедри

_____ Парфіненко А. Ю

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 2019 р.

Голова методичної комісії

_____ Григорова-Беренда Л. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Туристичні ринки України» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 24 «Сфера обслуговування» спеціальності 242 «Туризм» освітньої програми «Туризм».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологічні проблеми, основні напрямки, шляхи, засоби та методи формування економічних механізмів функціонування українського туристичного ринку як соціального явища, аналіз та дослідження шляхів його розвитку.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Ринок туристичних послуг України та його сучасний стан.

Розділ 2. Специфіка функціонування ринкових механізмів туристичних ринків України.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – теоретична та практична підготовка майбутніх менеджерів у галузі управління підприємств туристичного комплексу, формування у студентів цілісної системи знань і вмінь у галузі функціонування економічних механізмів туристичного ринку України та науковому пошуку шляхів його подальшого розвитку.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- дослідження сучасного стану розвитку туристичного ринку України, аналіз специфічних рис його видів ;
- виявлення проблем, що виникають під час розвитку туристичного бізнесу в Україні;
- аналіз соціально-економічних та правових аспектів туристичного бізнесу під час формування попиту та пропозиції на туристичних ринках;
- науковий пошук шляхів подальшого розвитку туристичних ринків, формування системного підходу до пошуку «вікон можливостей» його прискорення;
- аналіз можливостей туристичного комплексу Харківського регіону, виявлення його характерних рис та специфіки;
- формування у студентів системного погляду на економічні взаємини, що виникають у сфері туристичних відносин.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
22 од.	8 год. (2/6)
Практичні, семінарські заняття	
11 год.	-
Самостійна робота	
57 год.	82 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- сучасний стан розвитку туристичних ринків України,
- місце та роль в економіці України окремих туристичних ринків,
- механізм формування попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг та його особливості;
- туристичний ринок Харківського регіону, його особливості та значення для соціально-економічного прогресу України;

уміти:

- на практиці застосовувати отримані знання, вільно орієнтуватися в теоретичних і практичних проблемах щодо функціонування різноманітних туристичних ринків, що виникають під час господарської діяльності суб'єктів туристичного ринку,
- аналізувати ефективність управлінських рішень з точки зору їх подальшого розвитку,
- розробляти стратегію розвитку та удосконалення діяльності туристичної галузі,
- бути здатними до теоретичного осмислення та практичного розв'язування проблем, що виникають під час діяльності суб'єктів туристичних ринків;

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Ринок туристичних послуг України та його сучасний стан

Тема 1. Ринок туристичних послуг України: сутність та практичний стан

Два підходи до вивчення ринків: філософський та практичний. Сутність та завдання туристичного ринку України. Туристичний ринок як система соціально-економічних відносин. Суб'єкти та об'єкти туристичного ринку. Значення кон'юнктури для його розвитку. Ціна як драйвер розвитку ринку. Характерні риси туристичного ринку. Класифікація послуг відповідно до методики МВФ. Місце туристичних послуг. Суб'єкт рекреаційної діяльності як головний чинник туристичної індустрії. Поняття рекреаційної галузі. Вклад туристичної індустрії до ВВП України. Зайнятість у сфері туризму. Закон України № 1281-IV від 18 листопада 2003 року «Про внесення змін до Закону України «Про туризм»»

Тема 2. Структура туристичного ринку України

Характерні риси національного туристичного ринку. Складові елементи туристичної індустрії. Матеріально-технічна база туристичного ринку України та її сучасний стан. Зв'язок між рекреаційними потребами населення України та рекреаційними можливостями її ресурсним потенціалом. Галузевий підхід до складових туристичної індустрії України. Місце та роль готельно-ресторанної галузі в туристичному комплексі країни. Капітальні інвестиції у діяльність складових туристичної індустрії. Характеристика проблем розвитку туристичного ринку України.

Тема 3. Специфіка формування попиту та пропозиції на туристичних ринках

Чинники формування попиту та пропозиції на туристичних ринках. Суб'єктивні та об'єктивні причини формування попиту на послуги туристичного комплексу. Туризм як інститут соціалізації людини. Дія загальноекономічних чинників попиту на туристичні послуги. Ефекти попиту на туристичних ринках. Соціальні та психологічні фактори формування попиту. Три групи критеріїв попиту: географічні, соціодемографічні та психолого-поведінкові. Туристичний попит як система. Детермінанти пропозиції туристичних послуг. Первісна та вторинна пропозиція туристичних послуг. Галузевий

розподіл зайнятості в сфері туристичних послуг. Види кон'юнктури на туристичних ринках. Динаміка основних показників готельного господарства України.

Розділ 2. Специфіка функціонування ринкових механізмів туристичних ринків України

Тема 4. Інвестиційна діяльність на туристичних ринках України

Категорія «інвестиції» на туристичному ринку. Правова база інвестицій у туризм відповідно до чинного законодавства. Капітальні інвестиції в економіку України за останній час. Місце туристичних ринків у капітальних інвестиціях. Прямі іноземні інвестиції. Внутрішня інвестиційна діяльність: проблеми та перспективи. Джерела інвестиційних ресурсів. Соціальний ефект від інвестицій. Інвестиційний потенціал Харківського регіону. Складові інвестиційного потенціалу. Ризики на інвестиційному ринку. Шляхи мінімізації ризиків на туристичному ринку. Об'єктивні та суб'єктивні причини гальмування інвестицій у туристичний ринку України. Форми інвестиційної діяльності в туризмі. Класифікація інвестицій у туристичну індустрію.

Тема 5. Конкурентоспроможність національної туристичної галузі

Поняття конкурентоспроможності національної туристичної галузі. Конкурентоспроможність: суб'єкти, об'єкти та критерії оцінки. Макроелементи конкурентного середовища. Зв'язок між перевагами по окремим критеріям та перевагами туристичної галузі як цілого. Чинники розвитку туристичних ринків. Натуральні та штучні фактори конкурентоспроможності туристичної галузі. Сукупний туристично-рекреаційний потенціал туристичного ринку України. Роль уряду та держави у створенні конкурентного середовища на туристичних ринках України.

Тема 6. Туризм як фактор формування нових форм господарювання

Особливості надання послуг та специфіка ведення бізнесу у сфері туристичної індустрії. Використання Інтернет-технологій на ринку туристичних послуг України. Інноваційна діяльність на туристичних ринках України. Глобалізація туристичних ринків. Роль UNWTO. Нові форми ведення туристичного бізнесу. Бізнес-планування та його використання в індустрії туризму. Особливості правового регулювання нових форм туристичного бізнесу.

Тема 7. Харківський регіон в системі туристичних ринків України

Місце туристичного комплексу Харківщини на туристичному ринку України. Туристичні ресурси Харківщини: особливості, унікальність, можливості. Розподіл туристично-рекреаційних ресурсів Харківщини за регіонами. Історико-культурні ресурси Харківщини. Санаторно-курортний потенціал Харківщини. Нові види туристичних послуг. Розвиток мережі готельно-ресторанних закладів. Ринок суб'єктів туристичної діяльності Харківської області. Розвиток нових та спеціальних туристичних пропозицій на ринку послуг Харківщини. В'їзний та виїзний туристичні потоки в Харківському регіоні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього о	у тому числі				Усього о	у тому числі			
		л	п	інд	ср		л	п	інд	ср
Розділ 1. Ринок туристичних послуг України та його сучасний стан										
Тема 1. Ринок туристичних послуг України: сутність та практичний стан	16	4	3		9	12	1			11
Тема 2. Структура туристичного ринку України	12	2	1		9	11	1			10

Тема 3. Специфіка формування попиту та пропозиції на туристичних ринках	12	2	1		9	11	1			10
Разом за розділом 1	40	8	5		27	34	3			31
Розділ 2. Специфіка функціонування ринкових механізмів туристичних ринків України										
Тема 4. Інвестиційна діяльність на туристичних ринках України	10	4	1		5	12	1			11
Тема 5. Конкурентоспроможність національної туристичної галузі	10	4	1		5	12	1			11
Тема 6. Туризм як фактор формування нових форм господарювання	10	2	2		6	12	1			11
Тема 7. Харківський регіон в системі туристичних ринків України	10	4	2		4	10	2			8
Разом за розділом 2	40	14	6		20	46	5			41
Контрольна робота	10				10	10				10
Усього	90	22	11		57	90	8			82

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ринок туристичних послуг України: сутність та практичний стан	3
2	Структура туристичного ринку України	1
3	Специфіка формування попиту та пропозиції на туристичних ринках	1
4	Інвестиційна діяльність на туристичних ринках України	1
5	Конкурентоспроможність національної туристичної галузі	1
6	Туризм як фактор формування нових форм господарювання	2
7	Харківський регіон в системі туристичних ринків України	2
	Разом	11

5. Завдання для самостійної роботи

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		д/в	з/в
1.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	9	11
2.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	9	10
3.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	9	10
4.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	5	11
5.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	5	11
6.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	6	11
7.	Індивідуальні практичні завдання та тестові завдання за темою	4	8
	Контрольна робота	10	10
	Разом	57	82

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальним навчально-дослідним завданням є виконання **контрольної роботи**, передбаченої навчальним планом. Контрольна робота виконується за 2-ма варіантами. Завдання кожного варіанту контрольної роботи вміщує 1 теоретичне питання та 5 тестових завдань.

За виконання контрольної роботи студент отримує до 10 балів. Оцінювання відповідей на варіанти контрольної роботи відбувається за такою схемою: 5 балів – за правильну відповідь на теоретичне питання, 1 бал – за правильну відповідь на кожне тестове питання.

Критерії оцінювання виконання контрольної роботи:

Критерії оцінки	Бал за шкалою	
1) Студент показав глибокі теоретичні знання дисципліни; 2) виконав роботу грамотно літературною українською мовою.	відмінно	3-4
1) Студент показав досить високі теоретичні знання дисципліни; 2) виконав роботу грамотно літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки	добре	2-3
1) Студент показав достатні теоретичні знання з дисципліни; 2) допускає численні граматичні та стилістичні помилки:	задовільно	1-2
Студент проявив повне незнання дисципліни, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання.	незадовільно	0-1

7. Методи контролю

Засвоєння теми (**поточний контроль**) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння розділів (**проміжний контроль**) – на семінарських підсумкових заняттях або виконанням індивідуальних практичних завдань за темами курсу.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: виконання індивідуальних практичних завдань за темами курсу; тестові завдання; контрольна робота за виданої викладачем темою; письмова форма екзамену.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на екзамені. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем та розділів.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота								Залік	Сума
Розділ 1			Розділ 2					Разом	40 (20 балів за 2 теоретичних питання та 20 балів за творче питання)
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	К/Р		
7	7	7	7	7	7	8	10	60	
10 балів за виконання контрольної роботи, 7 балів за виконання тестових завдань за темами 1-6 та 8 балів за виконання тестових завдань за темою 7									100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1 – 49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. ДСТУ 4268-2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення туристів. Загальні вимоги: Від 01.07.04. - К. : Держспоживстандарт України, 2004.
2. ДСТУ 4269-2003. Послуги туристичні: Класифікація готелів. Загальні вимоги: Від 01.07.04. - К.: Держспоживстандарт України, 2004.
3. ДСТУ 4527-2006. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення: Від 28.02.06. - К.: Держспоживстандарт України, 2006.
4. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия / Ю.Б. Иванов А.Н. Тищенко, Н.А. Дробитько, О.С. Абрамова. - Х. : ХНЭУ, 2014. - 255 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг. Гостеприимство и туризм : учеб. для вузов / Ф. Котлер; пер. с англ.; под ред. Р.Б. Ноздровой. - М.: ЮНИТИ, 2018. -787 с.
6. Мазаракі А.А. Економічні "дослідження" (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посіб / за ред. А.А. Мазаракі. - Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. -280 с.
7. Мазаракі А.А та ін. Менеджмент: теорія і практика: навч. посіб. / А.А. Мазаракі. Г.Є. Мошек, Л.А. Гомба, А.В. Семенчик. - К.: Атака, 2013. - 584 с.
8. Пушкар М. Р. Менеджмент: теорія та практика : підручник для студ. вищ. навч. закл. / Р.М. Пушкар, Н. П. Тарнавська. - 3-тє вид., перероб. і допов. - Тернопіль : Карт-бланш. 2015.-486 с.
9. Решетняк Е.И/ Современныметодыуправленияпредприятиемсферы услуг / Е.И. Решетняк. - Х. : Фактор, 2018. - 544 с.
10. Сучасні концепції менеджменту : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / за ред. Л.І. Федулової / Л.І. Федулова, Н.І. Гавловська, О.В. Декалюк, СВ. Ковальчук. - К. : Центр учбової літератури, 2017. - 533 с.
11. Фомин В.Н. Квалиметрия. Управлениекачеством. Сертификация : учеб. пособие / В.Н. Фомин. - М. : Ось-89, 2015. - 384 с.
12. Шемаєва Л.Г. Управління якістю бізнес-процесів на підприємстві: монографія . / Л.Г. Шамаєва - Х.: ХНЕУ, 2019 . - 240 с.
13. Янгмен К. Менеджмент качества: цель и необходимыеусловия. Опыт Северной Америки и Японии / К.Янгмен // Управлениекачеством. - 2017. - № 6. - С. 22-25.

Додаткова література

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма : учеб. пособие. - М. : Финансы и статистика, 2019.
2. Балацький О.Ф., Теліженко О.М., Соколов М.О. Управління інвестиціями : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. - Суми : Університетська книга, 2014. - 231с.
3. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні: Стан, проблеми і перспективи. - К. : Знання, 2012. - 318с.
4. Бочаров В.В. Инвестиционный менеджмент.-СПб: Изд-во «Питер», 2014.-160 с.
5. Бузько И. Р., Вартанова Е.В., Голубенко А.А. Стратегическое управление инвестициями и инновационная деятельность предприятия / Восточноукраинский национальный ун-т им. В. Даля. - Луганск : Изд-во Восточноукраинского национального ун-та им. В.Даля, 2012.- 176с.
6. Гойко А.Ф. Метода оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації.-Київ.: ВІРА-Ресторану, 2018.-320 с.
7. Екимов С. В., Белая Е. А Инвестиции в условиях неопределенности. - Д. : Наука и образование, 2017. - 192с.
8. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник. - М.: Финансы и статистика, 2012. - 272 с.
9. Методически ерекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов / рук. авт. кол. Коссов В.В., Лившиц В.Н., Шахназаров А.Г. - М.: Экономика, 2016.

**10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті,
• відео-лекції, інше методичне забезпечення**

- <http://www.dffd.gov.ua/> – офіційний сайт Державного Фонду фундаментальних досліджень України
- <http://www.ukrstat.gov.ua/> - офіційний сайт Держкомстату України
- <http://www.ei.com.ua/> – інформаційне агентство Експресінформ – основні фінансові індикатори України
- <http://www.industry.com.ua/> – рейтинги українських підприємств різного профілю на сайті Міністерства промислової політики України
- <http://www.kmu.gov.ua/> – урядовий портал Кабінету Міністрів України
- <http://www.me.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України
- <http://www.rada.gov.ua/> – офіційний сайт Верховної Ради України
- <http://www.spfu.gov.ua/> – офіційний сайт Фонду держмайна України
- <http://www.unctad.org> – офіційний сайт UNCTAD
- www.ac-rada.gov.ua – офіційний сайт Рахункової палати України
- www.cordis.lu/libraries – європейський бібліопростір
- www.FreePatentsOnline.com – безкоштовний онлайн-каталог патентів з можливістю пошуку
- www.president.gov.ua – офіційний сайт Президента України